

már készen állott, mire »a középhatalmak fegyvereinek dörgése megszűnt«, a háború következményei s a világegés szülte mostoha körülmények miatt csak most, majdnem egy negyedszázad múlva láthatott napvilágot. Mert belőle nem a nemzetrontó kishitű pacifizmusnak, hanem a minden becsületes emberre kötelező erejű, nemesebb, magasabb békevágynak törhetetlen híve, a nevelés eszményeitől áthatott lélek szól hozzánk a lehiggadt bölcseség szavával.

Ebben a szellemben tárgyalja közvetlenül, világos és meleg előadás-sal, bevezetésül az általános neveléstudományi tudnivalókat, az ember származásáról, majd a nevelés tényezőiről, a nevelés fogalmáról, céljáról, kezdetéről és a nevelésre való előkészületről. Ezekben a bevezető fejtegetésekben a nevelés tényezőinek tárgyalása közben kapjuk a minden nevelés-összforrásául szolgáló anya: szeretetnek valóban költői lendületű apotheosisát.

A világosan összegezett adatokban és tudományos megállapításokban, elméleti jellege mellett gyakorlati megjegyzésekben, de eszményi gondolatokban is gazdag könyv további folyamán bő szakirodalmi ismeretekkel dolgozó s mégis érdekes előadásban kapjuk az emberi test szerkezetére és működésére vonatkozó fejtegetéseket, majd a lélektanok pedagógiai céllal kifejtett népszerű vázlatát és az erkölcstannak ugyanilyen célt szolgáló áttekintését. E fejezetek során, melyek látszólag nem merőben pedagógiai tárgyak, hanem a pedagógia segédtudományainak köréből valók, mégis a nevelői gondolkodáshoz kapunk értékes adalékokat, hiszen nem problémák fölvetéséről és megoldásáról, nem újabb kutatások taglalásáról, nem vitás kérdésekről, hanem kiforrott tanokról és igazságokról, megbízható, pedagógiailag értékesíthető tanácsokról van szó bennük mindvégig. A jól csoportosított gazdag anyag nem mint rendszeres tudományos pedagógiai elmélet jelenik meg előttünk, még kevésbé mint neveléstudományi tankönyv, hanem mint mindig érdekes, sok ismeretet nyújtó, gondolatot ébresztő, népszerűen és ötletesen megírt, igaz, hogy itt-ott a tárgytól elkalandozó, de általában érdekes és kellemes olvasmány.

Amit előljáró beszédében kér a szerző, hogy aki olvassa és bírálja munkáját, az ne részei szerint ítélje meg, hanem tekintse egész szellemét, azt bizvást megadhatjuk neki. Megérdemli, mert sugallója egészséges és áldásos szellem, az embériség szebb, jobb, tökéletesebb jövőjére irányuló nemes törekvés, melyet egész szívével, lelkesedésével, tudásával szolgál.

Az ősz pedagógus könyvét, mint tervezett neveléstudományi összefoglalásának elméleti részét melegen köszöntjük és szívből kívánjuk neki, hogy művét a gyakorlati rész kiadásával mielőbb hasonló sikerrel folytassa és fejezze be.

Gyulai Ágost.

Szeliánszky Ferenc: Intelligencia és iskolai teljesítmény. Egy osztályban végzett neveléstanai hibakutatás kiegészítő vizsgálatai. Szeged, 1938. 24 l. (Különlenyomat.)

A dolgozat első része heterogén adatok mozaikja. A szerző néhány rövid elméleti fejtegetés után felsorolja, hogy az általa vizsgált 45-ös

létszámú osztályban hányan vannak bizonyos életkorban, hogyan oszlanak meg a tanulók a szülők foglalkozása, vallás, helybenlakás, illetve bejárás szempontjából stb., amikből azonban a szerző semmi további összefüggést vagy következtetést nem állapít meg. A továbbiakban a *Terman*-féle (és bizonyára nem *Termann*, mint szerzőnk írja) tesztsorozattal végzett vizsgálatok eredményét hasonlítja össze az iskolai eredménnyel. Megállapítja, hogy a kettő között nagyfokú megegyezés van. Ezt ugyan sokkal nagyobb anyagon már régen és sokan megállapították, és a dolgozatnak se ebben áll az értéke, hanem abban a rendkívül gondos egyéni megfigyelésem alapuló vizsgálatban, mellyel minden tanulóról külön-külön egyénileg iparkodik részletesen megállapítani, hogy miféle tényezők okozták a tesztvizsgálat és az iskolai eredmény esetleges eltéréseit. Szerzőnk itt valóban példát mutat arra, hogy miként kell a gondos tanárnak tanítványait egyénileg elbírálnia (természetesen akkor, ha tanítványainak száma ezt lehetővé teszi):

De tesztvizsgálataiban — úgy látszik — nem fordított kellő gondot arra, hogy a vizsgált tanulók ne árulhassák el előre egymásnak a feladatokat, ami viszont teljesen értéktelenné tehet ilyesféle vizsgálatokat.

Szerzőnk néhány megjegyzését kétkedéssel kell fogadnunk. Pl. hogy az intelligencia »nem más, mint egyes és egymástól függetlenül működő lelki tevékenységek gyűjtőfogalma« (8. l.), hogy az értelmi funkció a 11—12 éves korban a legfrissebb és legproduktívabb (10. l.), hogy az iskolai siker és az életsiker viszonyossága gyenge (22. l.). Ez utóbbiból ugyanis az következne, hogy a rosszabb tanulók nagyobb valószínűséggel számíthatnak jobb életsikerre, amit szerzőnk aligha tud igazolni.

Somogyi József.

Bene Lajos: Számképek, számfogalmak, biztos és gyors számolás. Budapest. A szerző kiadása. 48 l.

Kétségtelen, hogy a tanítói hivatásnak legnehezebb feladata a hatéves gyermeket a számolás első elemeire megtanítani. A több, kevesebb, semmi, sok, kevés, mennyiségek, méretek stb. tudatossá tétele a tanítást valóban emberformáló művészetté teszi. A 20-ig terjedő számkör labirintusában való eligazodás, a négy alapműveletnek ebben a számkörben fennakadás nélküli elvégzése, ahogy a miniszteri utasítás megkívánja, olyan teljesítmény, amely szinte meghaladja a hatéves gyermek teherbíró képességét. Nincs is még eldöntve az a vita, hogy helyesen tesszük-e, ha a hatéves gyermek szervezetét ilyen nehéz szellemi munkával terheljük. Egyébként sincs eldöntve az a vita sem, hogy nem volna-e helyesebb az I. osztályban csak a hozzáadást és elvonást tanítani, a másik két alapműveletet pedig csak a II. osztályban.

A szerző kis könyvében igen érdekesen tárgyalja a tanításnak ezt a nehéz kérdését. A bevezetésben a tanítás célját tárgyalva, talán egy kis túlzás, amikor azt kívánja, hogy »a gyermekek a tanév végén biztosan és gyorsan tudjanak számolni a 20-as számkörben. és úgy, hogy a mindennapi életben előforduló számításokat minden nehézség nélkül tudják elvégezni.« A gyors számolás mindenestre gyakorlati célja a számtantanításnak.